

Lausunto

02.06.2020

MV/23/05.01.02/2020 1 (5)

Arkkitehdit NRT Oy
Kalevankatu 31
00100 HELSINKI

Viite Lausuntopyyntö 11.2.2020

Asia **HELSINKI, Finlandia-talon perusparannus, julkisivut**

Kaupunkiympäristön toimialan rakennetun omaisuuden hallinta -palvelu on pyytänyt Museovirastolta lausuntoa Finlandia-talon perusparannuksen hankesuunnitelmaa täydentävästä julkisivun hankesuunnitelman aineistosta. Perusparannuksen yhteydessä uusitaan Finlandia-talon julkisivun nykyinen marmorilaatoitus.

Lausuntoaineisto käsittää dokumentit: Finlandia-talo perusparannus. Julkisivut, hankesuunnitelma / Koeseinäkaavio sekä havainnekuvia eri materiaaleista julkisivuissa; Julkisivut 1/200, (02.05.2020, Arkkitehdit NRT); Finlandia-talo. Kestävyyssvertailu (10.02.2020 IdeaStructura Oy) sekä Quality Assurance Program for Finlandia Hall's Façade (26.09.2019 RISE Research Institutes of Sweden AB).

Hankesuunnitteluryhmä esittää Finlandia-talon nykyisen valkoisen italialaisen Carraran alueen marmorin uusittavaksi valkoisella pohjoisitalialaisella Lasan alueen marmorilla.

Museovirastolta on pyydetty kannanottoa myös kahdesta muusta vaihtoehdosta, keraamisesta laatasta (ns. sintrattu kivi) ja valkobetonista.

Hankkeen seurannan sekä lausunnon valmistelun yhteydessä on pidetty yhteisiä kokouksia Alvar Aalto -säätiön edustajien kanssa. Se ei anna asiassa omaa lausuntoaan, mutta sitä on kuultu ja se on osallistunut Museoviraston lausunnon valmisteluun.

Museovirasto on käsitellyt asian erityisistunnossaan 2.6.2020 ja esittää lausuntoaan seuraavan.

Historiasta

Alvar Aalto suunnitteli konsertti- ja kongressitalon osana vuonna 1962 laatimaansa keskustasuunnitelmaa. Konserttisiipi valmistui 1971 ja kongressisiipi 1975. Rakennuksessa on tehty vuosien kuluessa muutoksia ja osittaisia peruskorjauksia jatkuvan ylläpidon ohella. Laajennus Veranda valmistui 2011. Siinä sisäänajokerroksen katettu ulkotila muutettiin näyttely- ja kokoustilaksi. Säännöllinen konserttitoiminta on päätynyt, ja talon käyttö painottuu kokouksiin ja tapahtumiin.

Suojelupäätös

Finlandia-talo on suojeltu rakennussuojelulain nojalla. Rakennussuojelupäätöksellä 5.12.2002 muutetut Finlandia-talon suojelumääräykset ovat seuraavat:

1.

Rakennuksen julkisivuissa tulee säilyttää alkuperäistä vastaava arkkitehtoninen asu materiaalien, värien ja jäsentelyn osalta.

2.

Rakennuksen yleisölle avoimina pidettävien sisätilojen huonejako, materiaalit, värit ja kiinteä sisustus on säilytettävä alkuperäistä vastaavina.

3.

Entinen sisääntulosyvennys pohjakerroksen itäisivulla voidaan muuttaa sisätilaksi; muutoksen on sopeuduttava rakennuksen muotokieleeseen.

4.

Rakennusta lähiympäristöineen on hoidettava ja käytettävä sen kulttuurihistoriallisen ja rakennustaiteellisen arvon edellyttämällä tavalla.

5.

Museovirastolla on oikeus antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta ja myöntää niistä vähäisiä poikkeuksia. Rakennuksessa tehtävät korjaustyöt tulee suorittaa Museoviraston hyväksymällä tavalla.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Finlandia-talon julkisivu on verhottu valkoisilla marmorilevyillä.

Edellisessä korjauksessa 1998-1999 levyt uusittiin ja niiden kokoa pienennettiin. Materiaalin valinnassa ei tehty nyt toteutettuja vastaavia tutkimuksia. Vuosien 2015-2016 selvitykset osoittavat, että levyt ovat taipuneet ja niiden taivutusvetolujuus on merkittävästi heikentynyt. Levyjen kuntoa on mitattu myös ultraäänimittauksilla 2018. Levyihin on tehty lisäkiinnityksiä.

Finlandia-talon alkuperäisen ja uusitun julkisivun käyttöiät ovat jääneet lyhyiksi, 20-25 vuodeksi. Uusittavan materiaalin valinnassa onkin ollut tavoitteena yhdistää rakennussuojelun ja kestävyden vaatimukset siten, että ratkaisut pohjautuvat vaihtoehtoisten materiaalien ominaisuuksien perusteellisiin tutkimuksiin.

Marmorilla käsitellyt julkisivut uusitaan seinän betonipintaan asti. Marmori, lämmöneristeet ja muut rakenteen osat uusitaan. Päärakennuksen tasakattoalueilla räystäslinjaa korotetaan n. 100 mm, ja ylimpiä marmorilaattoja suurennetaan tätä vastaavasti. Laattakokoja ei muutoin esitetä tässä yhteydessä palautettavaksi ennalleen.

Tekniset selvitykset

Julkisivukorjausta on valmisteltu vuodesta 2015. Kartoitus- ja selvitysvaiheessa 2016-2017 laaja asiantuntijoista koostunut julkisivuselvitysryhmä selvitti marmorijulkisivun korvaamista uudella sopivammalla valkoisella marmorilla sekä vaihtoehtoisten materiaalien soveltuvuutta.

Suojelun näkökulmasta on ollut erityisen tärkeää selvittää, onko löydettävissä kestävä marmoria. Vaihtoehtoisia materiaaleja on puolestaan arvioitu myös suhteessa suojelumääräyksiin ja olevaan marmoripintaan.

Tältä pohjalta tutkittiin eri vaihtoehtojen pitkäaikaiskestävyyttä. Niiden esteettisiä ominaisuuksia kehitettiin tutkimus- ja kehitysvaiheessa 2018-2019. Koeseinälle asennettiin kesällä 2018 kahdeksan materiaalia: graniitti, viisi erityyppistä marmoria, valkobetoni ja keraaminen laatta. Koeseinän avulla on tutkittu materiaalien ulkonäköä ja soveltuvuutta julkisivuun. Kestävyttä arvioitiin selvittämällä, käynnistyykö koelatoissa vaurioitumisprosesseja.

Työn edetessä valikoituneiden marmorien kestävyttä on testattu standardoiduilla kokeilla, ja valkobetoni on tehty sääräsituskoe. Teknisten tutkimustulosten ja visuaalisten ominaisuuksien soveltuvuuden pohjalta luonnonkivivaihtoehtoja on edelleen karsittu. Graniitti ja yksi marmoreista todettiin esteettisiltä ominaisuuksiltaan Finlandia-taloon

soveltumattomiksi. Yksi marmoreista karsiutui teknisen tarkastelun perusteella. Keraamisen laatan ominaisuuksia ja kestävyyttä selvitettiin olemassa olevan tutkimusaineiston perusteella. Lisäksi arvioitiin laattojen valmistusprosessia. Materiaalien hankintaan liittyviä kysymyksiä on selvitetty. Julkisivuhanke on huolellisesti valmisteltu, ja tutkimukset ovat olleet erittäin perusteellisia.

Tutkimus- ja kehitysvaiheessa julkisivumateriaalivaihtoehtoiksi valikoitui kolme mahdollista materiaalityyppiä, jotka täyttävät sekä ulkonäkö- että tekniset vaatimukset: em. marmorit, valkobetoniasta valettu laatta ja keraaminen laatta ns. sintrattu kivi.

Tutkimuksissa on selvitetty, että kolmella marmoreista on mahdollista saavuttaa 50 vuoden käyttöikä edellyttäen, että laadunvarmistus pystytään määrittelemään ja toteuttamaan hankinnan jokaisessa vaiheessa.

Museovirasto arvioi uudeksi julkisivumateriaaliksi esitettyä marmoria sekä esittää näkemyksensä kahdesta muusta julkisivumateriaalista, keraamisesta laatasta (ns. sintrattu kivi) ja valkobetoniasta.

Arvio julkisivumateriaaleista

Julkisivun uusimiseen esitetty marmori

Alvar Aalto muotoili ja yhdisti arkkitehtuurissaan länsimaisia historiallisia aiheita tavalla, josta on syntynyt omaleimaisia, tunnistettavia elementtejä sisältävää arkkitehtuuria. Finlandia-talo on yksi Aallon tuotannon keskeisten teemojen kypsimmistä esimerkeistä. Marmori oli Aallolle vahvasti symbolinen materiaali, liittyen sekä välimerelliseen kulttuuriin että antiikin perintöön.

Finlandia-talo on kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävä rakennustaiteen ja rakennukseen liittyvien tapahtumien, kuten Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen (ETYK 1975), vuoksi. Se on suunnittelijansa kansainvälisesti tunnetuimpiin kuuluva työ. Rakennuksen merkitys on vuosien mittaan entisestään korostunut osana koko Töölönlahden alueen rakentumista.

Finlandia-talon arkkitehtuurissa ulkoasu ja sisätilat muodostavat erottamattoman rakennustaiteellisen kokonaisuuden. Marmori on sen arkkitehtuurin ja symboliikan hallitseva johtoaihe.

Rakennuksessa on runsaasti erilaisia liittymädetaljeja ja yksityiskohtia, muun muassa kaiteissa ja ikkunasovituksissa. Julkisivut ja niiden yksityiskohtat ovat rakennuksessa kävijän koettavissa ja nähtävissä lähietäisyydeltä. Marmoria on käytetty myös tärkeimmissä sisätiloissa, ja se sitoo yhteen talon interiöörit ja ulkopuolen. Luonnonkivipinnoilla on keskeinen rooli rakennuksen ylevän tunnun synnyttämisessä. Marmorille luontainen sävykyvyys ja elävyys ei ole saavutettavissa teollisilla tuotteilla.

Hankkeessa tutkittuja marmoreita arvioitiin sekä ulkonäkö- että teknisten vaatimusten kannalta. Ulkonäön arvioinnin perusteena oli suojelumääräyksen täyttyminen. Marmoreista kolme täytti kummatkin vaatimukset. Hankesuunnitteluryhmän uudeksi julkisivumateriaaliksi esittämä Lasan alueen valkoinen marmori soveltuu sävyiltään ja kuvioinniltaan Finlandia-taloon.

Kannanotto kahteen muuhun julkisivun uusimiseen tutkittuun materiaaliin

Suojelupäätöksen mukaisesti Finlandia-talon julkisivuissa on säilytettävä alkuperäistä vastaava arkkitehtoninen asu materiaalien, värien ja jäsentelyn osalta.

Sekä keraaminen laatta että valkobetoni saadaan vastaamaan väriltään marmoripintaa. Kumpikin materiaali on mahdollista tehdä satunnaisesti vaihtelevaksi ja läpivärjättyksi eli

kuviointi ei ole vain laatan pinnassa. Edellä todetusta huolimatta valkobetoni- tai keraamiselle laatoille ei ole helppoa luoda sellaista vaihtelua, joka sekä läheltä että kaukaa tarkasteltuna näyttää näille materiaaleille ominaiselta ja rakennuksen arkkitehtuuriin kuuluvulta. Kummatkin materiaalit ovat jalostettuina tuotteina olemukseltaan ja materiaalitunnultaan erilaisia kuin luonnonkivi.

Keraaminen laatta on ominaisuuksiltaan tasalaatuinen. Laatta on tällä hetkellä sävyiltään hieman sinertävämpi kuin valkobetoni ja siten lähempänä Finlandia-talon kiveä. Pinnaltaan laatta on pinnaltaan kova ja tiivis. Havaintona voi todeta, että koeseinällä olevan laatan pintaan sadevesi jää helmeilemään. Koeseinälle asennettuun laattapintaan on muodostunut tällä lyhyellä ajanjaksolla sadevesien ja lian yhdessä synnyttämää raidallisuutta, joka ei kevyesti pyyhkäissän vaikuttanut häviävän pinnasta.

Aalto on käyttänyt rakennuksissaan keraamisia materiaaleja, mutta hänen julkisivuissa käyttämänsä keraamiset laatat ovat mitoiltaan ja kiinnitystavoiltaan Finlandia-talon julkisivulaatoista poikkeavia, perustuen hänen omaan erityisen muotoiseen keraamiseen sauvaansa tai aikakauden pienikokoisiin vakiotuotteisiin.

Valkobetonilaatan pinta on keraamista elävämpi. Täyttä varmuutta siitä, miten laatat ikääntyvät, ei ole. Riskinä on, että pintaan kasvaa levää tai laatan väri muuttuu. Laatat tarvitsevat pintakäsittelyn. Ohuiden valkobetonilaattojen sarjatuotantoa ei ole testattu.

Aallon betonin käyttö rajoittui lähinnä kantaviin rakenteisiin ja verhottuihin tai maalattuihin pintoihin. Tärkeänä kysymyksenä ovat valkobetonin ominaisuudet symbolisella tasolla. Betoniin liittyy vahvasti mielikuva arkisesta materiaalista, jolla ei ikonisessa Finlandia-talossa pysty viestimään samoja arkkitehtonisia merkityksiä kuin marmorilla. Toistaiseksi tehdyt betonikappaleet ovat tavanomaista valkobetonia onnistuneempia, mutta mallikappaleet eivät ole esteettisesti tai rakennusosatuotannon näkökulmasta katsottuna läheskään valmiita tuotteita.

Keraaminen laatta ja valkobetoni on selvityksissä todettu kestäviksi, ja ne täyttävät asetetun käyttöikäedellytyksen selvästi. Ne kuitenkin muuttaisivat Finlandia-talon arkkitehtonista identiteettiä merkittävästi, valkobetonilaatta enemmän kuin keraaminen laatta.

Museoviraston kanta

Marmorilla on erityinen arvonsa Finlandia-talossa ja se on rakennuksen arkkitehtonisen identiteetin keskeinen tekijä. Tutkimukset osoittavat, että Lasan alueen valkoisella marmorilla on mahdollista saavuttaa myös tilaajan edellyttämä riittävä käyttöikä ja kestävyys.

Museovirasto puoltaa ehdotetun Lasan alueen marmorin valitsemista Finlandia-talon julkisivumateriaaliksi.

Pääjohtaja

Tiina Merisalo

Yliarkkitehti

Sirkkaliisa Jetsonen

Tiedoksi

Kaupunkiympäristön toimiala/Rakennetun omaisuuden hallinta -palvelu/Merja Ikonen
Arkkitehdit NRT Oy/Teemu Tuomi

Alvar Aalto Säätiö